

1 NOVEMBER 1913.

AFLEVERING 13.

NADruk VERBODEN.

REDACTIE:

E. HEIMANS, AMSTERDAM,
JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

ADRES DER REDACTIE:

JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

UITGAVE VAN:

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

ADMINISTRATRICE:

A. W. L. VERSLUYS-POELMAN,
2e OOSTERPARKSTRAAT 223, AMSTERDAM.

Prijs per Jaar f 4.80.

MUNT DELLA BASEGLIA.

(Vervolg van blz. 270).

HET duurde niet lang, of we kregen naast de *Linnaea borealis* nog een ander plantje te zien, waar we haast even blij mee waren, n.l. het éénbloemig wintergroen (*Pirola uniflora* L.), dat in deze streek duidelijk voorkeur aan den dag legt voor granietbergen. Het groeide hier dan ook in grooten overvloed en wel liefst vlak langs het pad, in rijtjes aan weerszijden: elk plantje een rozet van zes tot tien stevige, groene, glanzige blaadjes, midden daaruit een loodrecht stengeltje, meestal groen, maar ook wel roodachtig en dat eindigt in één groot neerhangend wit bloempje, waaruit de dikke vijfpuntige stempel naar buiten kijkt.

Herman Müller klaagt in zijn *Alpenblumen* erover, dat hij deze *Pirola* slechts in kleine hoeveelheid en onder ongunstige omstandigheden aantrof, zoodat hij van insectenbezoek niets te zien kreeg. Dat belet hem echter niet, om een volkomen juiste beschrijving te geven van de bestuiving. Hij kende zijn insecten zoo goed, dat hij zich precies in hun bezigheden kon indenken en toen hij dat éénbloemig wintergroen zijn groote witte open bloemschijven in

't duister sparrebosch zag vertoonen, kreeg hij een vliegengevoel over zich. Een zweefvlieg, redeneerde hij, zal door de witte bloem worden aangelokt en naderbij gekomen, aanvliegen op den dikken stempel, die zooals de meeste stempels met een suikeroplossing bedekt is. Daar snoept de vlieg dan van, vooral van 't dikkere laagje tusschen de vijf stempelpunten in en dan kruipt ze langs de stijl binnenwaarts, om daar te vergeefs naar honig uit te zien, want die is er niet. Ze bemerkt echter de tien oranjeopeningen van de vijf meeldraden en hapt daar dan van 't kleverig stuifmeel en krijgt daarbij genoeg korrels aan

kop en pooten, om een volgende bloem te bestuiven.

Wij troffen het beter dan Müller, want er kwam geen eind aan die *Pirola*'s en wij zagen ook een zweefvlieg zich precies gedragen, zoo als de groote bloemenbioloog het zich had voorgesteld en zooals ik het trouwens in ons land ook al dikwijls van *Pirola rotundifolia* heb gezien. Deze laatste soort wordt bij 't uitblijven van insecten ook door zelfbestuiving bevrucht en dat kan bij de eenbloemige ook wel gebeuren, want tegen 't eind van den bloeitijd gaan de bloempjes zich oprichten en dan kan stuifmeel op den stempel vallen. De rijpende en de rijpe vrucht staan pal rechtop: wij zagen ze in alle stadiën. Nog dikwijls denk ik er aan, hoe die prachtige bloempjes daar geschaard stonden langs het pad met tot ruggesteuntje een bemost granietblok, waarboven de luchtige *Linnaea*-klokjes bengelden.

Peperboompje (Steinrüssel).

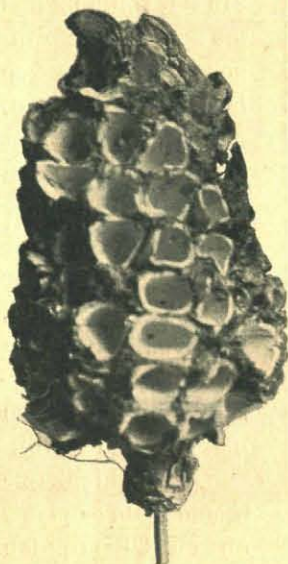
Intusschen vroeg weer een ander verschijnsel onze aandacht. Reeds den heelen morgen hadden wij het geschreeuw van notenkrakers gehoord; een heesch: „schrè, schrè, schrè“, minder scherp en driftig dan gaaienroep, maar toch wel dezelfde soort van geluid. Nu liep er een vlak voor ons op 't pad, bruin-zwart, wit gespikkeld, hooger op de pooten dan gaai of ekster. Hij keek af en toe eens naar ons om en vloog eerst op, toen we vlak bij hem waren. Zeker had hij er maar weinig zin in, om zijn lekkernij in den steek te laten, want hij was bezig geweest met het bewerken van een arveappel, wat om zoo te zeggen de hoofdbezigheid van die notenkrakers is.

De nootjes toch, die zij kraken, zijn niet anders dan de arvenootjes, Zirbel-

nüsse, de zaden van de Arve. Een arve-appel ziet er heel anders uit dan een kegel van den of spar, hij is bijna zuiver cilindervormig, de schubben breed en plat, zonder schild en de zaden hebben geen vleugels, maar zijn kort en dik en voorzien van een zeer stevige zaadhuid, zoo dat ze geheel den indruk van „nootjes” maken, wat ze natuurlijk in plantkundigen zin heelemaal niet zijn. Het zaad zelf heeft als dat van alle dennen een duidelijk kiempje en een groot kiemwit, waar die notenkrakers bijzonder verlekkerd op zijn. Ze breken dan ook de kegels uit de arvetoppen of zoeken ze van den grond en als ze er dan een hebben, gaan ze hem eerst grondig ontschubben om daarna één voor één al de zaden uit te pluizen. Zoo'n uitgekloven arve-appel trekt al uit de verte de aandacht door de lichte binnenzijde van de leeggevreten zaadhuidjes. Bij den arbeid wordt zoo'n appel dan vaak over den grond verschoven of voortgerold en verliest dan hier of daar een zaadje. Ook houden die vogels ervan, om evenals de eekhoorntjes ook doen, hun

Arve-appel.

Arve-appel, door den notenkraker bewerkt.

maaltijd te houden op oude afgezaagde boomstompen en zoo komt het dan, dat je menigmaal een jonge arve ziet opschieten uit een ouden vermolmden sparrestomp. Ook wordt er verteld, dat de notenkraker wintervoorraden van arvenootjes zou aanleggen evenals onze vlaamsche gaai dat doet met de eikels en dat dan uit vergeten zaadjes weer nieuwe arven zouden ontkiemen. Daar hebben wij niets van gezien, 't was zeker nog te vroeg in den tijd. Ze nemen dan zeker wel de heele zaden met zaadhuid en al en een appel, die voor wintervoorraad is bewerkt, moet er dan anders uitzien, dan een, die voor onmiddellijke consumptie is gebruikt. Misschien ook nemen ze de zaden, die kant en klaar en los te vinden zijn, als de appelschubben zelf zijn vergaan. Zeer dikwijls vonden we onrijpe arveappels door den notenkraker bewerkt. Dat doen de kruisbekken ook en de boomen hebben daarvan niets dan nadeel. Die onrijpe appels zitten vol met een bruinachtig-paars sap en als de notenkrakers daar van snoepen, raken ze er heelemaal mee bemorst, zoodat er van hun

mooie witte spikkeltjes haast niets meer te zien is.

Op 't oogenblik dat ik dit schrijf, komen uit verschillende deelen van Nederland

berichten van een trek van notenkrakers. Reeds sinds 't midden van September zijn ze gezien. Het zijn wel weer bijna uitsluitend Siberische vogels, die zich van de Zwitsersche onderscheiden door den slankeren, smalleren snavel en doordat de witte eindvlekken van de buitenste staartpennen langer zijn dan $2\frac{1}{2}$ c.M.

Pracht-anjer.

Krijgt u er toevallig een in handen, die een korten en dikken snavel en die staartvlekken korter dan $2\frac{1}{2}$ c.M. heeft, stuur die dan naar Artis of naar 't Rijks-Museum te Leiden, daarzalmen er blij mee zijn.

Maar laat ons terugkeeren naar onzen Kerkberg. De Linnaea's, wintergroentjes, notenkrakers en nog een massa andere dingen hadden ons zoo in beslag genomen, dat we maar met een half oog hadden uitgekeken naar links, waar we volgens de kaart (zie pag. 266) een steil zigzagpad moesten vinden, dat ons recht omhoog den berg op zou brengen. Nu hield ons mooie pad opeens op en wij stonden

voor een diepe geul, die dwars op 't pad steil omlaag ging. Het kostte niet veel moeite, om te begrijpen, dat we te ver waren gegaan en nu beland waren aan de lawine-geulen. We hebben toen op de kaart netjes uitgemeten, hoever we terug moesten en dat al stappende afgepast (130 stappen = 100 Meter). Toch was daar van een pad niets te zien, maar door vlijtig zoeken vonden

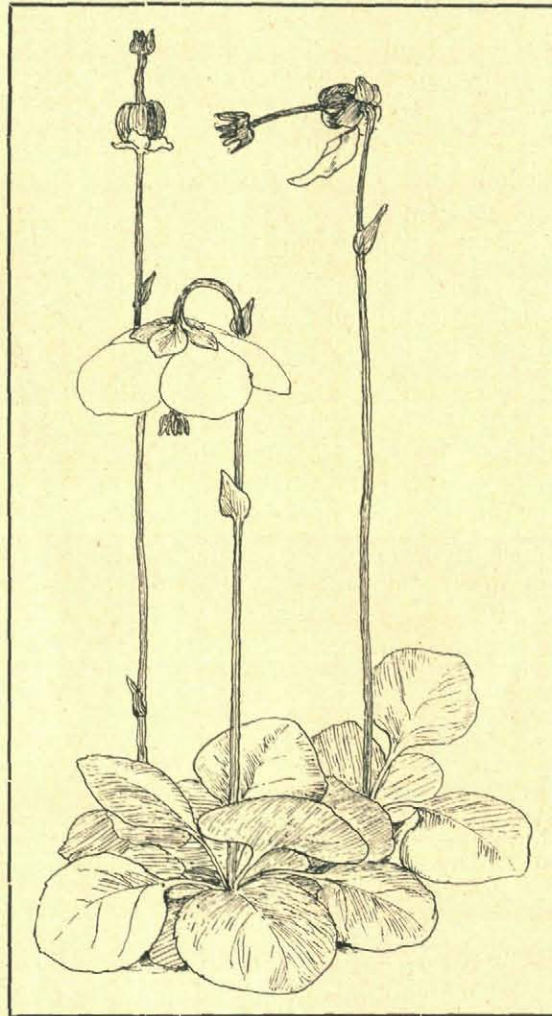
we een brok chocola-papier en eindelijk ook 't pad zelf. De Zwitsersche paden kunnen soms ineens verdwijnen en een meter of vijftig verder weer prachtig effen en breed te voorschijn komen.

Nu was 't uit met 't genoeglijk slenteren. Het werd al heel spoedig een klauterpartij van een op drie over een soort van ezelsrug tusschen twee lawine-geulen. Hoogopgaand hout was hier weinig of niet, maar een honderd meter naar rechts en links bleven larixen en arven ons begeleiden. De steile kanten van de geulen waren hier en daar begroeid met den liggenden bergden en er was ook een klein boschje van witte elzen. Maar hoofdzakelijk was de bodem bedekt met een dicht kleed van kleine heestertjes: de kruipende jeneverbes, de gewone boschbes, de berendruif en het kleine peperboompje, *Daphne striata*, dat tot onze groote vreugde hier en daar nog in vollen bloei stond.

Dit is weer een van de allermooiste Alpenplantjes, maar in Zwitserland komt het buiten het Inn-gebied zoo goed als niet voor, in Tirol des te meer en bij Zerneis is het zeer algemeen zoowel op silikaatgesteenten als op kalk. Sommige plekken waren geheel licht paars-rood van de bloemen en als we ze niet gezien hadden, dan zouden we ze waarschijnlijk nog wel aan den geur hebben ontdekt, want ze rieken overheerlijk kruig. Om het spel te volmaken vlogen er ook een aantal vlindertjes rond, *Colias*-soorten en groote parelmoervlinders, die zich te goed deden aan den honig.

Dit peperboompje, Steinrösel noemen de Tirolers het, wordt uitsluitend bezocht door vlinders, want die kunnen met hun lang zuigapparaat den honig bereiken, heel onderin de lange bloembuis, onder het vruchtbeginsel.

Weer gingen we op stap, onze rotsblokken, waar 't pad ophield, waren al

Eenbloemig wintergroen.

goed in 't zicht en vandaar tot den top was 't nog achthonderd meter klimmen, we moesten dus voortmaken. Maar we waren nog geen vijftig meter verder of we zaten alweer op den grond, ditmaal in een veld van anjelieren, de trots van het Engadin, de pracht-anjer *Dianthus superbus*. Die geurden haast nog heerlijker dan de Steinrösel. Het was de grootbloemige varieteit en er waren er van allerlei tint tot zelfs witte met een groenachtig bruin honigmerk. En toen we 't op de kaart gingen uitmeten merkten we, dat we hoger waren dan 1950 M., terwijl Brunies als hoogste vindplaats het weiland links van de Ofenberg opgeeft, dat 1800 M. hoog ligt. Dus nog een nieuwe groeiplaats op den koop toe! Ik was maar blij, dat er meer dan vijftig stonden — er waren er wel vijfhonderd — en kon nu een paar van de mooiste „inleggen“.

Maar nu werd het meenens. We hadden elkaar beloofd, dat we stellig en zeker den top, 2980 M. hoog, zouden halen en nu waren we nog niet eens boven de boomgrens. Vooruit dus, in den bergstap, langzaam maar gestadig, zonder oponthoud. De mooie bloemen en heestertjes maken plaats voor grof gras, de ganzevoet Goede Hendrik vertoont zich, we naderen de plek, waar jaren geleden de Sennhut gestaan heeft; er is een klein muurtje blijven staan. En nog een vijfentwintig meter hoger zie ik groen van vrouwenmanteltje en ster-steenbreek, daar moet die bron wezen. Daar willen we rusten en ons sterken voor den eindklim: hard kommiesbrood, harde eieren, heerlijk Bündnerfleisch, dat 's winters gedroogd wordt als de thermometer op — 20° C. staat, een paar zure appelen en een enkel bekertje van dat frissche bronwater. Daarna tien minuten languit liggen in 't zonnetje en dan naar den top.

JAC. P. TH.

(Wordt vervolgd).

TRAWLERSVISSCHEN.

EN steamtrawler heeft elk wel eens gezien, of althans ervan gehoord. Huismoeders verbinden het begrip aan dat van goedkoope visch-uit-'t-ijs; badgasten zeggen, als zoo'n stoombootje, dáár, vlakbij, hen even doet opkijken, dat 't visschersbedrijf toch óók al meer en meer in 't groot georganiseerd wordt, maar.... zegt de oude heer zuchtend.... krimpkeljauw is toch maar je ware....

Van dicht-bij maken ze op den leek niet bepaald een aangename indruk. Wat 't meest opvalt is 't zwartberookte takelwerk, die roestmassa overal, en dan, dames!, dat luchtje! Maar aan ieder boord een machtig net opgerold, de zware lieren vóór de brug, doen bij een bioloog den lust opkomen, eens te zien wat zúlke toestellen wel al zoo uit de diepten der zee op kunnen halen. Die lust, lezers, was zoo sterk, dat we ons op een goeden Augustus-morgen op zoo'n schuit inscheepten en de haven van IJmuiden uitstoomden, om een en ander